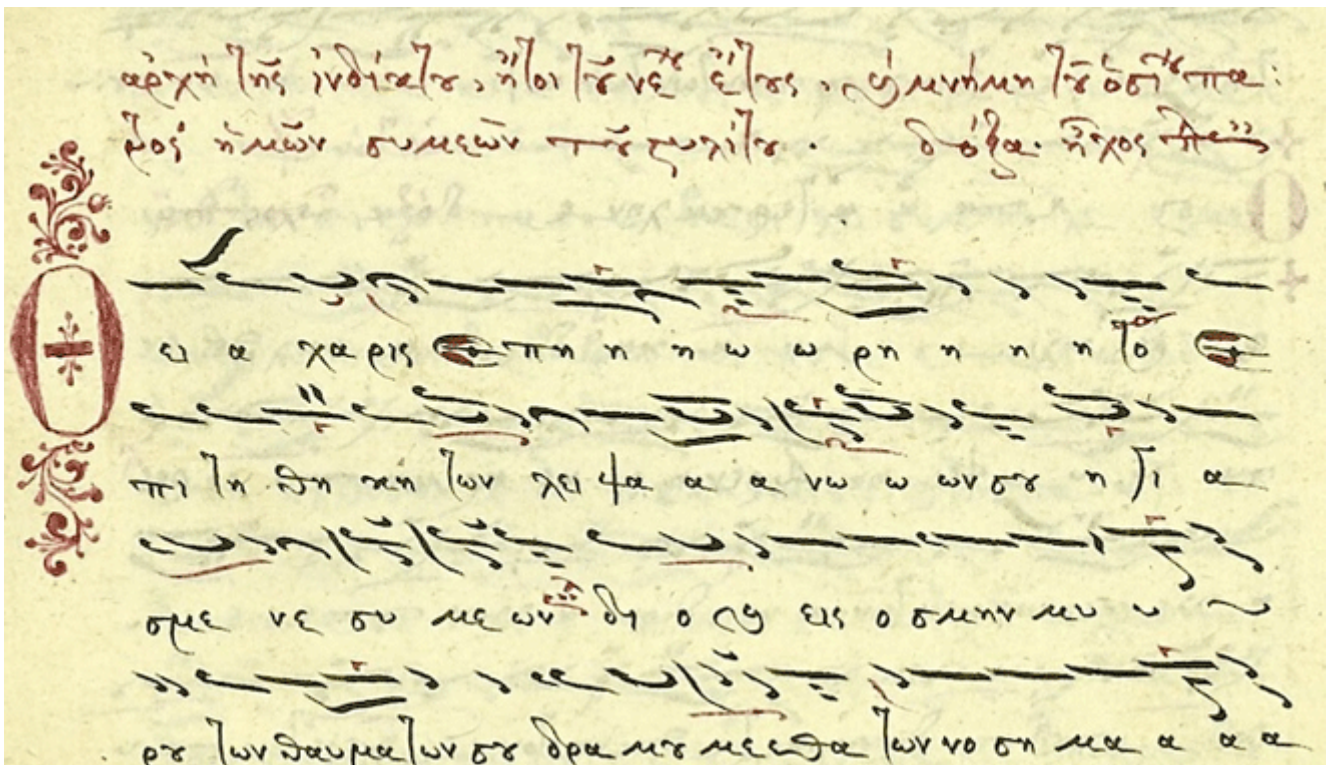

Επιδράσεις του ειρμολογικού μέλους του 17ου αιώνα, στο νέο στιχηραρικό είδος μελοποιίας του 18ου αιώνα, μέσα από την έρευνα των ψαλτικών θέσεων

[Πολιτισμός / Βυζαντινή Μουσική](#)

[Κυριάκος Τζουραμάνης, Πρωτοψάλτης-Msc Ιονίου Πανεπιστημίου](#)

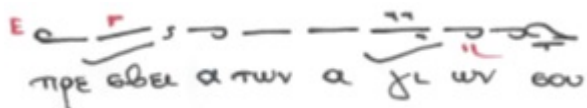
Ἡ εισαγωγή και σταδιακή καθιέρωση κατά την διάρκεια του 18ου αιώνα, νέου στιχηραρικού μέλους, συντόμου και εντελώς διαφορετικού σε σχέση με την προηγούμενη αργή μελισματική παράδοση των στιχηρών Γερμανού Νέων Πατρών και Χρυσάφη του Νέου, θέτει μεταξύ άλλων και το ζήτημα της προέλευσης του νέου είδους μελοποιίας. Πιο συγκεκριμένα, τίθεται εύλογα το ερώτημα από πού θα μπορούσε να αντλήσει το μελοποιητικό υλικό ο συνθέτης προκειμένου να συνυφάνει το νέο στιχηραρικό μέλος όταν σύνολη η παράδοση των στιχηρών ήταν αργή? Είναι δηλαδή το νέο στιχηράριο μια «εκ του μηδενός» δημιουργία εμπνευσμένη αποκλειστικά από τους Πατριαρχικούς δασκάλους (Ιωάννη Τραπεζούντιο, Δανιήλ Πρωτοψάλτη, και Πέτρο Λαμπαδάριο) ή εδράζεται σε κάποια προφορική παράδοση συντομότερης ψαλμώδησης των στιχηρών, η οποία και

καταγράφεται για 1η φορά τον 18ο αιώνα? Σε κάθε περίπτωση, θα μπορούσε η αργοσύntonη παράδοση των ειρμολογικών τροπαρίων όπως διαμορφώθηκε με τις επώνυμες μελοποιήσεις του Ειρμολογίου κατά την διάρκεια του 17ου αιώνα, να επηρέασε το στιχηραρικό μέλος και να συνέβαλλε στην διαμόρφωση του νέου στιχηραρικού είδους;

Η απάντηση σε τέτοιου είδους ερωτήματα προϋποθέτει μια συγκριτική μελέτη των θέσεων μεταξύ των δύο γενών μελοποιίας, προκειμένου να εξεταστεί η σημειογραφία, η μορφολογική συσχέτιση και η ερμηνεία τους κατά την χρονική περίοδο γένεσης και καθιέρωσης του νέου στιχηραρικού είδους. Από τις διάφορες πτυχές του θέματος που η δική μου τουλάχιστον έρευνα έχει αναδείξει, στην παρούσα ανακοίνωση θα προσπαθήσω να δείξω την επίδραση που έχει ασκήσει το ειρμολογικό μέλος του 17ου αιώνα στη σύνθεση του νέου στιχηραρικού μέλους. Εστιάζοντας σε νεότερες μορφολογικά θέσεις διατονικών ήχων, θα δείξω το πώς οι εν λόγω ειρμολογικές θέσεις επηρεάζουν αρχικά ελάχιστα μέλη του παλαιού στιχηραρίου (στιχηρά αναστάσιμα και αυτόμελα), και πως στη συνέχεια με την σύντομη εξήγηση περνούν στο νέο στιχηράριο, όπου και θα τις εξετάσω διατρέχοντας τους σταθμούς του νέου είδους: α. Το Αναστασιματάριο Κυριάκου Κουλιδά (Παντελ.942) β. Το Αναστασιματάριο Δανιήλ Πρωτοψάλτη (Ξηροπ.374) και γ. Το Δοξαστάριο-Αναστασιματάριο Πέτρου του Πελ/σίου (Mingana7-MIET 16).

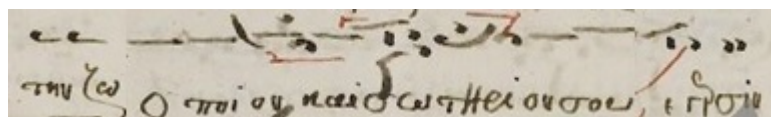
Ήχος τέταρτος

A. Θα αρχίσω την παρουσίαση των θέσεων, με την γνωστή καταληκτική γραμμή των στιχηραρικών και ειρμολογικών τροπαρίων του τετάρτου ήχου στον φθόγγο βου.

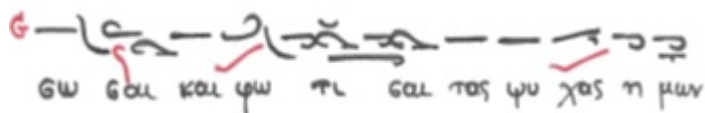
Σύμφωνα με την έρευνα στο παλαιότερο ρεπερτόριο, καταληκτικές γραμμές μια φωνή πάνω από την βάση σε στιχηρά του δ' ήχου, εντοπίζονται στα τέλη περίπου του ΙΣΤ'- αρχές του ΙΖ' αιώνα. Για παράδειγμα, σε χφ της Βιβλιοθήκης Κων/νου Ψάχου (αρ.τεκμ70/220) των τελών του 16ου αιώνα, ανάμεσα στα αναστάσιμα στιχηρά του ήχου εντοπίσαμε μια μόνο περίπτωση κατάληξης στον φθόγγο βου «Κύριε ανελθών εν τω Σταυρώ».

(Βιβλιοθήκη Κων/νου Ψάχου) αρ.τεκμ 70/220 φ.192/238

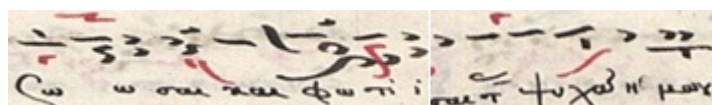

Μια 2η περίπτωση παρόμοιας καταληκτικής θέσης βρίσκουμε στο αυτόμελο τροπάριο «Ο εξ' υψίστου κληθείς» για το οποίο η χειρόγραφη παράδοση καθ' όλη την διάρκεια του 17ου αιώνα, θέλει το μέλος του να ολοκληρώνεται στον φθόγγο βου σύμφωνα με τις παρακάτω δύο σημειογραφικές παραστάσεις.

ΕΒΕ 3324 φ.107β

(Χρυσάφη) ΕΒΕ 910 φ.314β

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<http://bit.ly/2zbqcyjM>